

V druhé polovině devadesátých let mnoho uživatelů MS Windows i nezávislých odborníků bez pochybností akceptovalo prognózu, že kancelářský balík Microsoft Office má velkolepou budoucnost a během krátké doby zcela vytlačí konkurenční produkty z trhu. Dnes se začíná zdát, že tak doslova to nebude.

Frontální útok na MS Office

Řada konkurenčních firem rozpoutala cenovou válku a nabízí domácím uživatelům Windows srovnatelné produkty za prakticky nulovou cenu. Balík Microsoft Office je už natolik rozsáhlý, že vytváření nových přitažlivých vylepšení, jaká konkurence zatím nemůže nabídnout, začíná být dost obtížné. Navíc Microsoft odmítá podporovat uživatele operačních systémů OS/2 Warp, Linux a Solaris, což byla mj. voda na mlýn firmy **Star Division**, výrobce kompletního kancelářského balíku **StarOffice**. Tato nadějná německá společnost přesvědčila o schopnostech produktu StarOffice již více než tři miliony uživatelů na celém světě, což nakonec přimělo firmu **Sun Microsystems**, aby tento softwareo dkoupila a převzala jeho další vývoj. V následující recenzi vás seznámíme s aktuální verzí *StarOffice 5.1* pro systém OS/2 (k dispozici je samozřejmě i pro ostatní důležité platformy včetně Windows).

Instalace a nároky

Pokud chceme tento produkt používat pro osobní (tedy nikoliv firemní!) potřebu, z internetu si nejdříve stáhneme soubor SO51AOS2.EXE (cca 65 MB). Tento samorozbalovací archiv po svém spuštění automaticky vytvoří instalační adresář \SO51INST s dvěma podadresáři. V podadresáři \SO51INST\DOCU najdeme příručku SETUP.PDF (39 stran), kterou doporučuji (v prohlížeči Acrobat Reader) dobře prostudovat. StarOffice pro OS/2 vyžaduje jazyk Java verze 1.1.6 (či novější), takže musíte mít operační systém *OS/2 Merlin 4.0* nebo nový *OS/2 Aurora 4.5 (OS/2 Warp Server for E-business)*.

Před zahájením vlastní instalace si prověřte možnosti svého počítače. StarOffice pro OS/2 vyžaduje minimálně procesor Pentium 75 MHz, 32 MB RAM, grafickou kartu s 1 MB VRAM a asi 250 MB volného prostoru na disku. Osobně bych však doporučil alespoň Pentium II 300 MHz, 64 MB RAM a slušnou grafickou kartu s 2 MB VRAM. Po skončení minimální instalace zabere produkt asi 88 MB prostoru, úplná kompletní instalace si vyžádá asi 144 MB.

Není to sice málo (celý systém OS/2 Warp 3.0 zabere pouze 80 MB prostoru), ale uživatel konkurenčního softwaru *Lotus SmartSuite for OS/2 Warp 4.0* musí obětovat ještě více. Když byla na začátku roku 1998 na internetu zdarma k dispozici jeho druhá beta verze, stáhl jsem si tehdy soubor W4SUITE.EXE, který byl velký 104 471 KB; po komfortní instalaci pak můj disk přišel o téměř 200 MB volného místa.

Na konci instalace softwaru StarOffice dojde k úpravě souboru CONFIG.SYS, takže je nutný restart počítače. Pokud během používání zjistíme, že některé komponenty nepotřebujeme (nebo naopak), stačí spustit program *Setup* a provést všechny potřebné změny v příslušných modulech produktu StarOffice.

Kancelářský balík StarOffice je skutečně v plném smyslu integrovaný. To znamená, že namísto spouštění jednotlivých aplikací se vždy aktivuje kompletní pracovní plocha (desktop), která vizuálně dost připomíná běžný webový prohlížeč. (Každý uživatel OS/2 po chvíli pochopí, že autoři produktu vycházeli z grafického prostředí Windows 9x.)

Najdete zde – mimo jiné – modifikovanou nabídku *Start* s novými povely a dva zajímavé průzkumníky – *Explorer* a *Beamer*. Silnou stránkou balíku je velmi podrobná a názorná nápověda. Jeho nedílnou součástí je rovněž programovací jazyk *StarBasic*. Prakticky stejné prostředí přitom má produkt i v systému Linux. Česká verze produktu není zatím k dispozici, ale údajně se na ní již pracuje.

StarWriter

Do textového editoru *StarWriter*, který nabízí skutečně přepychové služby, můžeme vstoupit několika způsoby, zejména přímým otevřením téměř libovolného textového souboru (program disponuje gigantickým počtem importních a exportních filtrů) nebo přes pěkné menu *File/New/Text document*. Ovládání editoru odpovídá, jak už bylo naznačeno, etablovanému standardu Windows 9x, takže uživatelé se znalostí aplikací pro Windows nebudou mít prakticky žádné problémy.

Při formátování textu můžeme použít řadu běžných funkcí pro odstavce (zarovnávání, číslování, sloupce, odrážky, ohraničení) i stránky (záhlaví, zápatí, pozadí, okraje). Každého uživatele jistě potěší rozsáhlá knihovna stylů, kterou lze snadno rozšiřovat o styly vlastní. StarWriter umožňuje umístit kurzor na zcela libovolné místo stránky (i bez textu) a sám doplní chybějící odřádkování a tabulátory (tohle se vám v MS Wordu asi nepodaří...).

Mezi další zajímavé funkce patří automatické vkládání tabulek včetně autoformátu, nejrůznější možnosti umístění obrázků (grafů) a číslování řádků. Při používání rozsáhlých dokumentů může výrazně pomoci užitečný *Navigator*, který umí nalézt požadovaný objekt.

StarCalc

Také tabulkový kalkulátor *StarCalc* připomíná svým prostředím konkurenční MS Excel. Snadno najdete řádek vzorců s polem pro názvy na levém okraji i řadu důvěrně známých ikon. Při vkládání údajů do jednotlivých buněk dobře poslouží funkce vyplňování číselných řad. Při formátování buněk, řádek a sloupců jistě oceníte velké množství možností. Elegantně lze také nastavit formát zobrazení dat v příslušných buňkách (včetně definice vytvořené uživatelem), zvýraznění barvami či ohraničení. Ze základních operací s daty je dostupné třídění a filtrování. Celkovou orientaci může výrazně usnadnit funkce seskupení.

Základním rysem prakticky každého tabulkového kalkulátoru je velký počet **funkcí**. StarCalc obsahuje 258 funkcí rozdělených podle typu do 11 skupin (*Database, Date&Time, Financial, Information, Logical, Mathematical, Matrix, Statistical, Spreadsheet, Text, AddIn*); při jejich používání samozřejmě asistuje průvodce. Doplnění potřebných parametrů funkcí funguje interaktivně a výsledek je průběžně zobrazován.

K dispozici máme také další velmi silný nástroj – **pojmenovávání** oblastí a buněk. Nově definovaný název se přiřazuje podobným způsobem jako v Excelu. Používání těchto názvů ve vzorcích, funkcích i odkazech je poměrně jednoduché. Mezi silné stránky produktu rovněž patří **tisk tabulek**.

StarDraw a StarImage

Grafické možnosti balíku StarOffice jsou ve srovnání s MS Office 97 skutečně vynikající. Uživatel má k dispozici nejen vektorový editor StarDraw, ale také bitmapový editor StarImage.

StarDraw nabízí nástroje, které možná znáte z ryze grafických aplikací (Corel Draw). Základním prvkem je kreslení čar a šipek, schopnosti vektorů se však projeví především při použití složitějších a výkonnějších funkcí. Skvělou vlastností editoru je tvorba 3D objektů, při níž můžeme použít přednastavený geometrický obrazec nebo libovolnou uživatelsky definovanou křivku. Mezi samozřejmosti patří volba barvy povrchu a rozměrů objektu. Pokud nad 3D objektem použijeme tlačítko na panelu (kontextové menu), můžeme vstoupit do zajímavých rozšířených nastavení – *3D effects*. Jednoduše tak vybereme způsob povrchové úpravy, umístění a charakter světelných zdrojů, geometrické parametry rotace, stínování a textury. Mezi další efektní funkce pro práci se vzhledem objektů patří tvorba barevných přechodů, dostupná z kontextového menu volbou *Area* (oblast).

Při práci s bitmapovými obrázky dáme ovšem přednost editoru *StarImage*, který rovněž funguje jako kvalitní prohlížeč. V editačním režimu je k dispozici řada oblíbených efektů (*Charcoal Sketch, Mosaic, Relief, Poster, Pop-Art, Aging, Solarization, Tile, Definition, Smooth* a *Remove Noise*) a nástroje pro změnu barevnosti (gama-korekce, převod na škálu šedé, konverze hloubky barev).

Oba dva editory umožňují uložit vytvořené obrázky ve vlastních formátech nebo je exportovat do některého běžného formátu pro jiné grafické editory nebo pro použití na internetu (GIF, JPG).

StarImpress

Na přípravu špičkových prezentací se specializuje samostatný modul *StarImpress*. Jeho prostředí se hodně podobá klasickému grafickému editoru, protože nástroje pro úpravu obrazové podoby budeme hodně potřebovat. Ihned při spuštění nám StarImpress nabídne výběr vzhledu (layout) prvního snímku či fólie, načež se ocitneme přímo v editačním režimu. Do předem vytvořené šablony můžeme vkládat všechny potřebné prvky – obrázky, grafy, texty či složitější umělecké kreace. Velmi dobrých výsledků můžeme dosáhnout právě propojením vektorové grafiky s ostatními prvky. K dispozici jsou působivé 3D efekty, speciální menu *Effects* pro zajímavá kouzla a volba *Animations* pro editaci různých dekorativních prvků z připravených obrázků. Nastavení a průběh výsledné prezentace (slideshow) probíhají víceméně standardním způsobem.

Podpora internetu

Podpora webu a elektronické pošty je na velmi slušné úrovni. StarOffice plně podporuje standardní *HTML verze 3.2* a důležité internetové jazyky *Java* a *Javascript*. Komunikaci s celým světem realizuje vlastní plně integrovaný poštovní klient. Před začátkem jeho používání je mu potřeba zadat standardní informace, aby fyzické připojení k "supersíti" probíhalo bez problémů (jméno počítače pro příchozí i odchozí poštu, uživatelské jméno a heslo, jméno serveru služby *News*). Musíme také vytvořit

složku typu *Outbox* pro odchozí poštu a poštovní účet (minimálně jeden), aby program věděl, kam má poštu odesílat. Tyto volby jsou dostupné z kontextového menu na pracovní ploše.

Pak již můžeme klidně vytvářet poštovní zprávy – v prostředí, které zkušeného uživatele elektronické pošty rozhodně nemůže překvapit. V horní části okna jsou umístěny řádky pro adresáta (originál a kopie) a předmět zprávy. V pravé části se pak můžeme přepínat mezi textem dopisu, příloženým souborem a dalšími volbami (priorita zprávy, vynucené potvrzení). Když je zpráva připravena, stačí stisknout tlačítko *Send* na horní liště.

To však není všechno. Na své si přijdou také tvůrci webových stránek, protože součástí kancelářského balíku je **kvalitní HTML editor** (fungující samozřejmě v režimu WYSIWYG). Jeho prostředí přitom nápadně připomíná StarWriter, takže do vytvářeného dokumentu můžeme vkládat texty, obrázky, tabulky a další prvky (třeba formuláře). Zkušeným uživatelům, kteří často používají tzv. rámy, jistě hodně pomůže integrovaný *editor ráků*.

StarChart

Vedle prezentačního modulu StarImpress obsahuje StarOffice také sofistikovaný univerzální prostředek *StarChart* pro tvorbu grafů. Nabízí osm základních 2D grafů a pět základních 3D grafů. Každý z těchto 13 hlavních typů je téměř vždy doplněn několika variantami, takže celkový počet grafů je mnohem vyšší. Primárním zdrojem dat je pochopitelně tabulkový kalkulátor, z jehož prostředí lze snadno zaznamenat data do grafu pomocí běžného způsobu označení příslušné skupiny buněk a spuštění funkce *Insert Object*. Vyplnění dalších údajů probíhá celkem hladce a téměř všechna nastavení můžeme zpětně upravovat.

StarMath

K vytváření a úpravě tak specifických grafických prvků, jakými jsou **matematické výrazy**, slouží kvalitní editor *StarMath*. Pro jeho aktivaci můžeme opět použít tlačítko *Insert Object*, které stačí při stisku trochu podržet (tak získáme možnost vybrat si typ vkládaného objektu). Do zobrazeného okna pak zapíšeme libovolný matematický výraz. Většina důležitých funkcí je dostupná přes rozsáhlé plovoucí menu (pravé tlačítko myši). Při vlastním vytváření vzorců můžeme využít knihovnu řecké abecedy a dalších speciálních symbolů.

StarSchedule

Pro skutečně efektivní práci v kanceláři je určité důležité elektronický **plánovací kalendář**. V balíku StarOffice se jmenuje *StarSchedule* a najdeme jej velmi snadno – stačí aktivovat ikonu *Tasks* nebo *Events*. Jeho prostředí se víceméně neliší od konkurenčních plánovacích kalendářů, protože tyto nástroje mají už veškerý vývoj zřejmě za sebou. StarSchedule nabízí standardní časové pohledy (jeden den, týden, měsíc, pracovní týden či měsíc). Současně lze samozřejmě zobrazit panel s úkoly a adresář s pracovními (či jinými) kontakty, v rámci dne můžeme definovat jednotlivé úkoly nebo záznamy s časovým určením i bez něj.

Hodnocení

Kancelářský balík StarOffice, který nedávno převzala firma Sun Microsystems, má před sebou určitě velmi dobrou budoucnost. StarOffice, který je nyní dostupný v systémech OS/2, Linux, Windows a Solaris, názorně demonstruje, že není nutné spoléhat se na jediný operační systém. Rozhodně jde o jeden z nejlepších produktů, které jsem měl možnost v roce 1999 poznat. Jednoznačně doporučuji.

Michal Pohořelský